

Výuka v době pandemie v Portugalsku

Seminární práce

Gabriela Štyksová

LS 2021/2022

Úvod

Tato seminární práce pojednává o vzdělávání a fungování škol v Portugalsku během celosvětové pandemie nemoci COVID-19. Konkrétně se podíváme na období od března 2020 do června 2021, kdy nemoc nejvýrazněji ovlivňovala život studentů a pedagogických pracovníků.

Práce je pro přehlednost rozdělena do tří kapitol. První z nich obsahuje stručný přehled školského vzdělávacího systému v Portugalsku. V druhé se zaměříme na vývoj a průběh pandemie na území Portugalska a poslední třetí kapitola je více zaměřena na to, jak nemoc ovlivnila vzdělávání a jak výuka v této době probíhala.

1 Školský vzdělávací systém v Portugalsku

V první kapitole se nejprve podíváme na to, jak funguje vzdělávání v Portugalsku. Školní rok probíhá ve velmi podobném období jako školní rok v České republice, tedy od září do června. Rozdělen je třech časových úseků na rozdíl od našich dvou pololetích, přičemž první z nich probíhá od září do prosince, další od ledna do dvou týdnů před Velikonocemi (březen/duben) a poslední začíná po velikonočních svátcích a končí přibližně v polovině června.

Podoba portugalského vzdělávacího systému se nachází v následující tabulce 1:

Věk	Školní fáze	
0 – 2	Jesle (Infantário)	
3 – 6	Mateřská školka (Jardim de Infância)	
6 – 9	1. cyklus	Základní vzdělávání (Ensino Básico)
10 – 11	2. cyklus	
12 – 15	3. cyklus	
15 - 18	Středoškolské vzdělávání (Ensino Secundário)	
18+	Vysokoškolské vzdělávání (Ensino Superior)	

Tabulka 1 Školní vzdělávací systém v Portugalsku [1], [2], [3]

Povinná školní docházka je nastavena od 6 let do 18 let, tzn. na rozdíl od Česka mají portugalští studenti povinné i středoškolské vzdělávání. Vysokoškolské vzdělávání je rozděleno do dvou hlavních odvětví: univerzita (Ensino Universitário) a polytechnický obor (Ensino Politécnico), které je oproti univerzitě více praktickým vzděláváním.

2 Pandemie COVID-19 v Portugalsku

První případy pozitivně testovaných na coronavirus se v Portugalsku objevily **2. března** 2020. Jednalo se o dva muže navrávší se z ciziny, konkrétně z Itálie a Španělska [4]. Díky zkušenostem s rychlým nástupem nemoci v ostatních zemích Evropy, kde se nemoc objevila dříve (zejména sousedním Španělskem), portugalská vláda začala rychle reagovat a připravovat omezení. Ve čtvrtek **12. března** tehdejší předseda vlády Antonio Costa oznámil uzavření všech škol včetně univerzit začínající od **16. března 2020**. Společně se školami se uzavřely také noční kluby a objevila se kapacitní omezení pro restaurace a obchody [5]. Všechna tato opatření byla

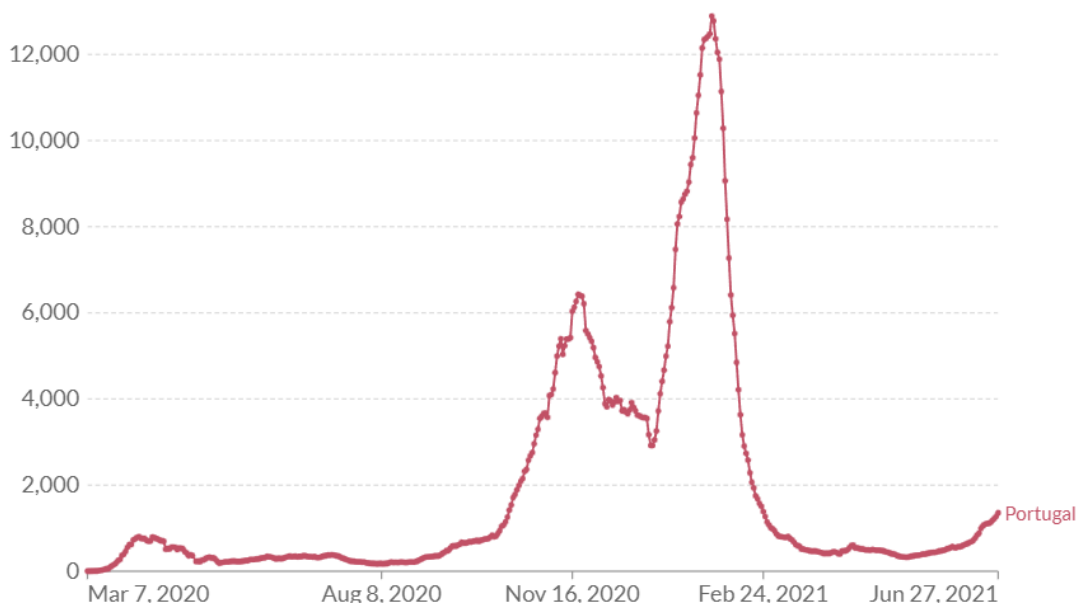
vyhlášena v době, kdy Portugalsko hlásilo pouze 245 případů pozitivně testovaných lidí a nemělo na kontě žádnou smrt způsobenou koronavirem. Pro srovnání zmiňované Španělsko mělo již 2 140 nakažených, když 12. března většina krajů zavřela školy. Dále například Itálie měla dokonce přes 2 500 nemocných pacientů v době, kdy 4. března poprvé nechali studenty a učitele doma [7].

První úmrtí způsobené Covidem-19 Portugalsko oznámilo právě 16. března, kdy nemoci podlehl 80letý muž. V tomto čase země hlásí celkem 331 nakažených [8].

O dva dny později **18. března** prezident vyhlásil 15 denní nouzový stav, který byl následně dvakrát prodloužen až do 2. května 2020. Ke zmíněným opatřením výše přibyl všeobecný zákaz pohybu a výrazné omezení služeb jako například obchodů, kulturních a sportovních akcí.

Nouzový stav byl od **3. května 2020** nahrazen mírnějším stavem kalamity. Země se začala postupně připravovat na uvolňování jednotlivých opatření, která se samozřejmě dotkla i vzdělávání. Uvolňování bylo naplánováno do tří vln s počátečními termíny **4. květen**, **18. květen** a **1. červen**. Vzhledem k tématu seminární práce se dále podíváme jenom na období, ve kterých se nějakým způsobem měnilo fungování školských zařízení. V druhé vlně začínající **18. května** byla obnovena prezenční výuka pro poslední dva ročníky středních škol, ale pouze pro studenty, kteří potřebují zvládnout závěrečnou zkoušku k nástupu na univerzitu. Ve třetí vlně startující **1. června** se ke středním školám přidalo předškolní vzdělávání, otevřely se jesle a mateřské školky. Školáci navštěvující základní školy se museli popasovat s distanční výukou až do konce školního roku, jelikož otevření tohoto typu škol se nekonalo [9].

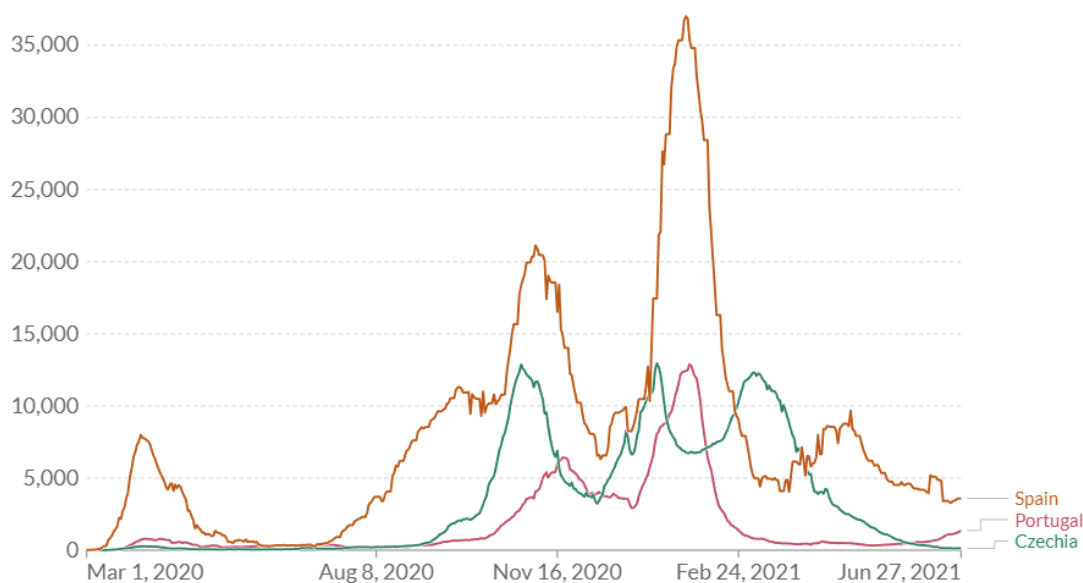
Brzké zavedení přísných opatření se portugalské vládě vyplatilo a první vlnu pandemie zvládlo v porovnání s ostatními evropskými zeměmi velmi dobře, což si můžeme prohlédnout na přiloženém grafu níže (obrázek 1). Ten zobrazuje denní přírůstky nově nakažených Covidem-19 (vynášen je vždy sedmidenní průměr).

Obrázek 1 Denní nárůst počtu nakažených (sedmidenní průměr) [10]

Pro srovnání opět využijeme sousední Španělsko. Vzhledem k počtu obyvatel má Portugalsko sotva čtvrtinu počtu obyvatel Španělska, přesto k datu 14. dubna mělo pouze

desetinu počtu nakažených. Pokud se v tomto období podíváme na úmrtnost, ta se pohybovala těsně nad 3 %, kdežto ve Španělsku se v téže době úmrtnost vyšplhala přes 10 %. Pro lepší představu ještě následuje jeden graf s denním nárůstem počtu nakažených, kde je vyobrazeno i Španělsko a Česká republika.

Obrázek 2 Srovnání denních nárůstů počtu nakažených v Portugalsku, Španělsku a Česku [10]

Během letních měsíců července a srpna 2020 se život v Portugalsku vrátil téměř ke stavu před pandemií. V **září** se tak mohla rozběhnout opět prezenční výuka na všech typech škol. V průběhu září se však postupně začal zvyšovat denní nárůst počtu nakažených a portugalská vláda byla nucena opět zpřísnovat opatření, což **6. listopadu** vyústilo ve vyhlášení výjimečného stavu. Omezovalo se shromažďování osob či společenské akce, v prosinci byl dokonce nařízen zákaz vycházení v odpoledních a večerních hodinách ve snaze zachránit Vánoce. Škol se však žádná omezení prezenční výuky nekonala.

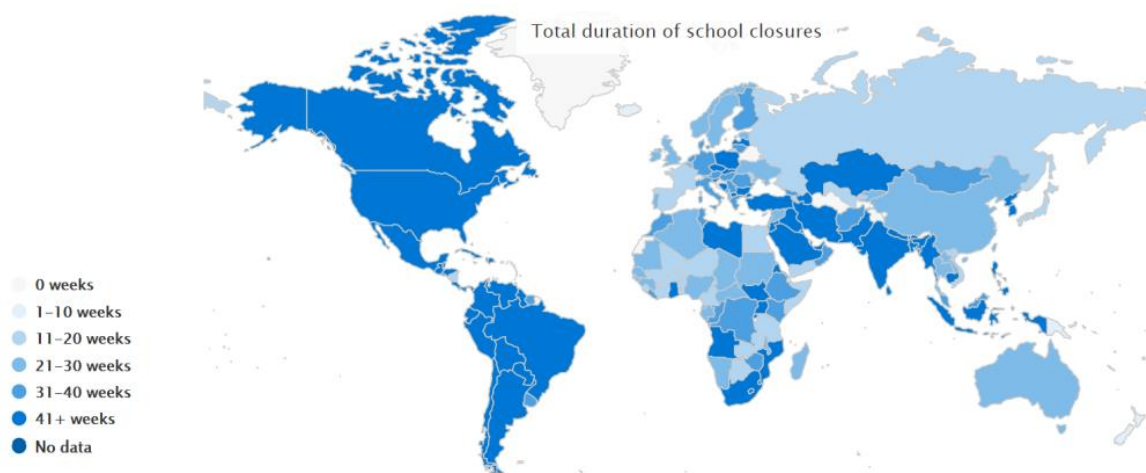
Nárůst nemocných však neustával a nadále se zvyšoval i na začátku roku 2021. Portugalsko se najednou stalo zemí s nejvyšším počtem nakažených na milion obyvatel. Dne 28. ledna dosáhl počet nových případů hodnoty 16 432 a k tomu 303 dalších denních úmrtí. Tato čísla překonala dosud platné portugalské rekordy. Tentokrát se opatření nevyhnula ani vzdělávání a portugalská vláda **21. ledna 2021** podruhé zavřela všechny typy škol a nařídila distanční výuku.

Vyhlášený lockdown a zákaz prezenční výuky opět přinesly své ovoce a počet nakažených začal klesat, konkrétně **11. března 2021** laboratoře odhalily 627 nových případů a nahlásily 18 úmrtí způsobených Covidem-19. V **březnu 2021** tak vláda mohla přijít s plánem na uvolňování opatření, které tentokrát rozvrhlo do čtyř období. Opět se zaměříme pouze na opatření týkající se školského systému. V první vlně začínající **15. března** se znovu otevřely jesle, mateřské školky a 1. cyklus základních škol (viz tabulka 1). Zbytek žáků základních škol ze 2. a 3. cyklu se na prezenční výuku vrátil v druhé vlně **5. dubna**. Středoškoláci a vysokoškolští studenti se do škol mohli vrátit až ve třetí vlně nastoupivší **19. dubna** [11], [12]. Zbývající část školního roku se již obešla bez zavírání některého typu škol.

3 Výuka v Portugalsku během pandemie COVID-19

Pandemie Covidu-19 zasáhla všechny sektory společnosti a zejména právě školství. Nejvýraznějším zásahem do vzdělávání během pandemie se stalo celonárodní uzavření všech typů škol, které portugalská vláda vyhlásila hned dvakrát – v březnu 2020 a lednu 2021. Úplné uzavření škol trvalo 12 týdnů, částečné pak opět 12, celková doba v týdnech odpovídá 24. V porovnání s ostatními evropskými státy se tímto číslem Portugalsko přiřazuje spíše k zemím s nejméně zavřenými školami během Covidu-19 (viz obrázek 3). Kratší dobou se může pochlubit například Francie s 12 týdny nebo Španělsko s patnácti. Ostatní evropské země mají podobný počet týdnů uzavření škol nebo naopak výrazně vyšší např. Česká republika měla zavřené školy po dobu dlouhých 46 týdnů [13].

Uzavření škol ovlivnilo přibližně 1 431 359 žáků a 149 350 učitelů od předškolního do středoškolského vzdělávání [13].

Obrázek 3 Celková doba uzavření škol ve světě [13]

První uzavření v březnu 2020 přišlo náhle a školy se tak rychle musely přizpůsobit a nastavit na distanční výuku. Jedním z nejvýraznějších problémů byla nedostatečná technická vybavenost (počítač, přístup k internetu atd.) jak studentů, tak i učitelů, což značně stěžovalo zajištění kvalitního online vyučování.

Podobně jako v České republice i v Portugalsku byla online výuka realizována přes různé online platformy. Většina škol se rozhodla pro využití Google Meet či Microsoft Teams. Některé se uchýlily k platformám Skype a Zoom, kde se však vyskytovaly problémy ohledně omezení bezplatné verze. Hojně využívaný se stal i Moodle, se kterým měli učitelé bohaté zkušenosti i z prezenční výuky před pandemií.

Ministerstvo školství se snažilo školy co možná nejvíce podporovat, jak finančně na nákup potřebného technického vybavení, tak tvorbou materiálů s pokyny pro kvalitní distanční výuku. Dále zařídilo vysílání vzdělávacího programu s názvem #EstudoEmCasa (v překladu Studium doma) v celostátní televizi (RTP Memória), který byl spuštěn 20. dubna 2020. Následné průzkumy však zjistily, že vytvořený vzdělávací zdroj nebyl často používán, pouze asi 15 % dotazovaných pedagogů uvedlo, že zdroj při výuce nějakým způsobem využilo [14].

Závěr

Zavedením přísných opatření hned na začátku pandemie v březnu 2020 se Portugalsku povedlo zvládnout první vlnu Covidu-19 velmi dobře s nízkými ztrátami na životech. Opatření zahrnovala i úplné uzavření škol, které ale v porovnání s ostatními více postiženými evropskými státy nepatřilo k nejdelším. Zejména pokud se podíváme na rozdíl mezi naším Českem a Portugalskem, tak činí rovných 22 týdnů ve prospěch Portugalska.

Při druhé vlně na přelomu let 2020 a 2021 už takové štěstí Portugalsku nepřálo a země se velmi rychle stala zemí s počtem nejvíce nakažených v Evropě. Díky opětovnému zavedení přísným zákazům a nařízením se povedlo situaci zlepšit a stabilizovat.

Distanční výuka se v podstatě nelišila od té naší. Důraz se kladl na výuku přes online platformy, které narážela na obdobné problémy jako v dalších zemích Evropy. Uvedme například nedostatečnou vybavenost studentů i učitelů či nedostatek času. Jak velký vliv toto období bude mít na budoucnost to se ještě uvidí.

Seznam zdrojů

- [1] OECD. *Diagram of education system*. Dostupné online (citace 20. 9. 2022): <https://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?primaryCountry=PRT>
- [2] Wikipédia. *Sistema de ensino em Portugal*. Dostupné online (citace 20. 9. 2022): https://pt.frwiki.wiki/wiki/Syst%C3%A8me_%C3%A9ducatif_au_Portugal
- [3] Encyklopedia. *Vzdělávání v Portugalsku*. Dostupné online (citace 20. 9. 2022): https://wikijii.com/wiki/Education_in_Portugal#Years_of_schooling
- [4] Wikipedia. *COVID-19 pandemic in Portugal*. Dostupné online (citace 20. 9. 2022): https://en.wikipedia.org/wiki/COVID-19_pandemic_in_Portugal
- [5] Crisis 24. *Portugal: Government shuts down all schools and universities due to COVID-19*. Dostupné online (citace 20. 9. 2022): <https://crisis24.garda.com/alerts/2020/03/portugal-government-shuts-down-all-schools-and-universities-due-to-covid-19-march-12-update-4>
- [6] VIOLANTE T., LANCEIRO R. T. Verfassungsblog. *The Response to the COVID-19 pandemic in Portugal: A success story gone wrong*. Dostupné online (citace 20. 9. 2022): <https://verfassungsblog.de/the-response-to-the-covid-19-pandemic-in-portugal-a-success-story-gone-wrong/>
- [7] AMES P. Politico. *How Portugal became Europe's coronavirus exception*. Dostupné online (citace 20. 9. 2022): <https://www.politico.eu/article/how-portugal-became-europes-coronavirus-exception/>
- [8] MCMURTHY A. AA. *Portugal reports 1st coronavirus death*. Dostupné online (citace 20. 9. 2022): <https://www.aa.com.tr/en/europe/portugal-reports-1st-coronavirus-death/1768310>

- [9] FRA. Coronavirus pandemic in the EU. Dostupné online (citace 22. 9. 2022): https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/pt_report_on_coronavirus_pandemic_june_2020.pdf
- [10] Our World in Data. Portugal: Coronavirus Pandemic Country Profile. Dostupné online (citace 22. 9. 2022): <https://ourworldindata.org/coronavirus/country/portugal>
- [11] Estamoson. *Lockdown Easing Plan: Schedule and Rules*. Dostupné online (citace 22. 9. 2022): <https://covid19estamoson.gov.pt/lockdown-easing-plan-schedule-and-rules/>
- [12] DEMONY C., GONCALVES S. Reuters. Two months into COVID-19 lockdown, Portugal to gradually lift rules. Dostupné online (citace 22. 9. 2022): <https://www.reuters.com/world/two-months-into-covid-19-lockdown-portugal-gradually-lift-rules-2021-03-11/>
- [13] UNESCO – COVID-19 Education Response. Global monitoring of school closures caused by COVID-19. Dostupné online (citace 22. 9. 2022): <https://covid19.uis.unesco.org/global-monitoring-school-closures-covid19/country-dashboard/>
- [14] Maria Assunção Flores & Marília Gago (2020) Teacher education in times of COVID-19 pandemic in Portugal: national, institutional and pedagogical responses, *Journal of Education for Teaching*, 46:4, 507-516, DOI: 10.1080/02607476.2020.1799709